

سرمایه گذاری برای تولید

روسای محترم اتاق های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شهرستان های سراسر کشور

با سلام و احترام،

در اجرای ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار به پیوست، گزارش طرح شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد به همراه گزارش طرح شامخ صنعت در آذر ماه سال جاری تقدیم می شود. بر اساس نتایج این طرح در آذر ماه، شامخ در کل اقتصاد ۴۸/۰ محاسبه شده است که پس از حذف اثر فصلی (تعدیل فصلی)، شامخ کل اقتصاد ۴۸/۹ برآورد می شود که حاکی از تداوم روند رکودی شامخ طی ماه های اخیر است هرچند از شدت کاهش آن کاسته شده است. شامخ صنعت نیز در آذر ماه ۴۷/۵ محاسبه شده است که پس از حذف اثر فصلی (تعدیل فصلی)، عدد این شامخ ۴۹/۹ برآورد شده است که نشان می دهد وضعیت شامخ صنعت نسبت به آبان ماه، کاهش داشته است.

از نکات قابل توجه از نتایج شامخ در آذر ماه سال ۱۴۰۴ می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- شامخ برای بیست و یکمین ماه متوالی پایین تر از سطح خنثی (۵۰) قرار گرفته است و همراه با آن، افزایش شدید قیمت مواد اولیه و به تبع آن افزایش نرخ تورم، نشانگر آن است که اقتصاد ایران در مسیر رکود-تورمی قرار داشته و در حال تعمیق است. لذا فضای فعالیت کسب و کارها شکننده و دشوار است. افت همزمان شاخص های تولید، موجودی مواد اولیه، سرعت انجام سفارشات و اشتغال، بیانگر تشدید همزمان فشارهای سمت عرضه و تقاضا است. هرچند شاخص سفارشات جدید پس از یک سال به محدوده خنثی بازگشته، اما این بهبود نشانه ای از احیای پایدار تقاضا نیست و در سایه نااطمینانی اقتصادی، نوسانات شدید نرخ ارز و تورم فزاینده، رفتار تقاضا همچنان محتاط و ضعیف باقی مانده است. در نتیجه، رکود ساختاری اقتصاد تداوم یافته و اعتماد فعالان اقتصادی بیش از پیش تضعیف شده است.
- شامخ صنعت پس از دو ماه توقف نسبی در افت، مجدداً کاهش یافته و نگرانی ها نسبت به تداوم رکود صنعتی را افزایش داده است. کاهش گسترده فعالیت در اغلب صنایع، نبود رشد پایدار در تولید و افت همزمان موجودی مواد اولیه و اشتغال نشان می دهد که بهبود مقطعی ماه های گذشته پایدار نبوده است. کمبود مواد اولیه برای بیست و یکمین ماه متوالی و ثبت کمترین سطح ۷۸ ماهه، نتیجه مستقیم جهش نرخ ارز، افزایش شدید قیمت نهاده ها، تأخیر در تخصیص ارز و عملکرد ناکارآمد سامانه های ثبت سفارش، بورس کالا و تامین منابع ارزی است که زنجیره تأمین صنعت را به شدت مختل کرده اند.

تشخیص اصالت نامه

- افزایش شدید نرخ ارز و جهش قیمت مواد اولیه، مهم‌ترین متغیرهای اثرگذار بر تولید بوده‌اند. رشد نرخ ارز هزینه واردات مواد اولیه و واسطه‌ای را به شدت افزایش داده و فشار هزینه‌ای قابل توجهی بر بنگاه‌ها وارد کرده‌است، به گونه‌ای که قیمت خرید مواد اولیه به بالاترین سطح ۶۲ ماهه و قیمت فروش محصولات به بالاترین سطح ۳۲ ماهه رسیده است. این انتقال فشار هزینه به قیمت فروش در شرایطی رخ داده که تقاضای داخلی ضعیف و قدرت خرید خانوارها به شدت محدود شده‌است، بنابراین بنگاه‌ها علی‌رغم افزایش قیمت‌ها، کاهش فروش را گزارش کرده‌اند. استفاده از موجودی انبار برای پاسخ به سفارشات کوتاه‌مدت نیز منجر به افت محسوس موجودی محصول نهایی شده‌است.
- وضعیت بازار کار همچنان تحت فشار شدید قرار دارد به طوری که شاخص اشتغال در کل اقتصاد و بخش صنعت برای ماه‌های متوالی در محدوده رکودی باقی مانده و در آذرماه نیز کاهش بیشتری را تجربه کرده‌است. کمبود نقدینگی، افزایش هزینه‌ها و نااطمینانی نسبت به آینده، بنگاه‌ها را به سمت توقف جذب نیرو یا تعدیل سوق داده‌است. از سوی دیگر، کاهش دستمزد واقعی در برابر تورم بالا، انگیزه نیروی کار را تضعیف کرده و کمبود نیروی انسانی ماهر در بسیاری از صنایع تشدید شده‌است، وضعیتی که منجر به شکل‌گیری یک دوگانگی ناپایدار در بازار کار شده است. این دوگانگی، زمینه ساز کاهش نسبی درآمد صندوق‌های تامین اجتماعی و به تبع آن، کاهش نسبت پشتیبانی این صندوق‌ها خواهد شد.
- در بخش خارجی نیز، صادرات کالا و خدمات برای چهاردهمین ماه متوالی در محدوده رکودی باقی مانده‌است. مشکلات رفع تعهد ارزی و نبود مکانیزم نظام انگیزشی برای رفع تعهدات ارزی، محدودیت‌های بانکی، ناکارآمدی سامانه‌ها و افزایش ریسک‌های تحریمی، هزینه و ریسک صادرات را افزایش داده و موجب کاهش درآمدهای ارزی و تضعیف توان رقابتی بنگاه‌ها شده‌است.
- در مجموع، هرچند شاخص انتظارات تولید در ماه‌های گذشته بهبود یافته بود، اما در آذرماه خوش‌بینی فعالان اقتصادی مجدداً کاهش یافته و انتظارات به محدوده مرزی خنثی بازگشته‌است. افزایش شدید نوسانات ارزی، کمبود نقدینگی، ضعف تقاضا، تداوم اختلال در تأمین مواد اولیه و بی‌ثباتی سیاستی، چشم‌انداز کوتاه‌مدت اقتصاد ایران را مبهم، شکننده و آسیب‌پذیرتر است. برای جلوگیری از تعمیق رکود و تبدیل هرگونه بهبود مقطعی به مسیر رشد پایدار، تمرکز سیاست‌گذاران بر ثبات نرخ ارز، اصلاح سامانه‌های ثبت سفارش و بورس کالا، افزایش دسترسی تولیدکنندگان به نقدینگی، بهبود زیرساخت‌های انرژی و ایجاد ثبات و پیش‌بینی‌پذیری در مقررات ضروری است.

عیسی منصوری

رئیس مرکز پژوهش‌ها